

קובץ

הערות וביאורים

בתורת

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו
בעניני גאולה ומשיח
בפשש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

ש"פ ויקרא * פורים
גליון י"ב (תרפ"ח)

יוצא לאור ע"י

תלמידי ביהמ"ד דמוסד חינך אהלי תורה

417 טראוי עוועניו
שנת חמשת אלפים ושבע מאות וחמישים וחמש לבריאה
שנת הקהל
ברוקלין, ניו יארק

ב"ח

- שי"פ ויקרא * פורים
גליון י"ב (תרפ"ח)

*

תוכן הענינים

עניני גאולה ומשיח

4 הלכתא למשיחא גליון (אות מ')

6 בענין ערי מקלט לעת"ל

רשימות

8 בענין דבר שבמנין לא בטל

9 חשיכות דקבלת הגראטיל לנשיאות

11 הערות קצרות ברשימות חוברת ח'

11 מגילת אסתר

13 מגילת אסתר נכתבה ע"י פרסיים

16 שאילת שלום בשם

18 הגהות והערות ברשימות

פשוטו של מקרא

19 כחן גדול נוטל חלק בראש

נגלה

22 בגדר שומע כעונה

שונות

25 תורות תלמידי הח"מ בספרי חסידות חב"ד - גליון

*

מספר הפאקס לשלוח הערות: 771-48-59 (718)

ע נ י נ י ג א ו ל ה ו מ ש י ח

הלכתא למשיחא - גליון [אות מ']

הת' בן ציון פייפ
- חלמיד כישיבה -

אות מ' :

מאכלות אסורות - אם יהי עוד מאכלות אסורות לעת"ל, כיון שאת רוח הטומאה אעביר גוי' - לקו"ש ח"יד ע' 60-259, ולהעיר מקוני תשובע"פ שאין בטלין לעולם ס"ח, ושם העי' 42, ועיי' בחנסי' בערך גיד הנשה.

"מורח ודאין" - אע"פ שהוא מדין אומדנא, יהי באופן תמידי- ולא רק בהוראת שעה ("לטובת העס") - כיון שמלך המשיח אינו צריך לדון ע"פ ההרחה, אלא פוסק בדרך ממילא - ש"פ שמיני תשכ"ג (שיחות קודש תשכ"ג ע' 276 ואילך, ועיי"ש בארוכה), ולהעיר מהנסי' בערך פס"ד (א).

מזבח - האם יש לבנות את המזבח לפני בנין ביהמ"ק (אם שייך שיהי כן) - לקו"ש חט"ו ע' 457 ואילך.

מחייט עמלק - עיי' מלך המשיח דווקא, אי מ"ג מצוות שנצטוו ישראל כו"י, מתי יהי (בגשמיות וברוחניות), וגדר נצחיותה וכו' - לקו"ש חט"ז ע' 301 ואילך, ובהעי' שם בארוכה, חכ"ו ע' 219 ואילך, ש"פ בשלח תשמ"א (שיחות קודש תשמ"א ח"ב ע' 209 - נדפס ג"כ בלקו"ש חכ"א ע' 89 ואילך), ש"פ ויקרא תשמ"א (שיחות קודש תשמ"א ח"ב ע' 641), ובכ"מ. ולהעיר מהנסי' בערך מלחמה.

מים אחרונים - האם ומצד איזה סיבה יצטרכו למים אחרונים לעת"ל - הגש"פ עם ליקוטי טעמים ומנהגים פסקא ד"ה "ברך", ועיי' בחנסי' בערך מצוות ל"ת.

מלך (א) - היאך יהי גילוי העצמות לעת"ל - והרי "המלך אינו נראה כשהוא ערום" - עשרה בטבת תשמ"ז הע' 94 (התוועדות תשמ"ז ח"ב ע' 230).

מלך (ב) - שלימות מלכותו של מלך המשיח (וחקב"ה) תהי' דוקא ע"י שילחום מלחמת עמלק - חידושים וביאורים בחל' ביהב"ח סי' ב', ובהנסי' בהע' 79 שם בארוכה, וראה לקו"ש ח"י"ח ע' 279 הע' 56 ובשו"ג שם, ע' 281 ובהע' 66 שם, ולהעיר מלקו"ש ח"ו ע' 104, וע"ע מלחמה.

מלחמה - שייך שמלך המשיח יוצא ידי חובת "לחום מלחמת ה' וכו'" ע"י מלחמתה של תורה - ש"פ תשא תשמ"ה (התוועדות תשמ"ה ע' 1498).

מנורה (א) - לעת"ל תהי' הדלקת הנרות בביהמ"ק במנורה שעשה משה דוקא - ש"פ מקץ תשי"ג (התוועדות תשי"ג ח"ב ע' 89).

מנורה (ב) - מתי יחנכו את המנורה - ע"ע חינוך (א).

מסירת נפש - לעת"ל יהי' כל העולם במעמד ומצד דמס"נ - ר"ח שבט תשמ"ב (התוועדות תשי"ב ח"ב ע' 768).

מצוות בטילות לעת"ל - מה ענינו, מתי יחול, ובאיזה אופן וכו' - קוני' הלכות תושבע"פ שאין בטלין לעולם - בארוכה, לקו"ש ח"ה ע' 244 ואילך, ח"יד ע' 83, וע' 182, חט"ו ע' 42 וע' 144, חכ"ד ע' 93 הע' 93, אחש"פ תשד"מ (התוועדות תשד"מ ח"ג ע' 1529), ועוד. ולהעיר משיעורים בסה"ת פ"ג בהערה, וע"ע כלאים וערך גיד הנשה. [ולחוסף מהמבואר בכו"כ מקומות אודות השלימות דקיום המצוות לעת"ל "כמצוות רצונך", ואכמ"ל].

מצוות לא תעשה - אופן קיומם, והצורך בהם, כאשר "את רוח הטומאה אעביר וגו'" - ש"פ שלח תשמ"ה (התוועדות תשמ"ה ח"ג ע' 2319), ש"פ וארא תנשי"א הע' 52 (סה"ש תנשי"א ח"א ע' 261), ש"פ יתרו תנשי"א (שם, ע' 305 ואילך), וראה ג"כ לקו"ש חכ"ט ע' 341, ועיי' בהנסי' בערך מאכלות אסורות בארוכה.

מקדש מעט - כל ה"מקדשי מעט" שבחולל ייעתקו לא"י
ויידבקו בביהמ"ק - ע"ע ביהמ"ק (א).

משה רבינו - אופן נשיאותו של משה רבינו לעת"ל, והרי
"הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון" וכו' - ש"פ פנחס תשמ"ה
(התוועדות תשמ"ה ח"ה ע' 2619), וראה ג"כ ט"ז אד"ר תשנ"ב
(שיחות קודש תשנ"ב ח"ב ע' 768), ולהעיר מלקוי"ש ח"א ע' 8
ואילך, ובכ"מ.

משיחה - האם יצטרך מלך המשיח למשיחה (-בשמן, או רוחנית)
ושלבים בזה - לקוי"ש חכ"ג ע' 196-7, ובהערות שם בארוכה,
ולהעיר משיחת יו"ד שבט תשכ"ב (שיחות קודש תשכ"ב ע'
11-210), ועוד.

* * *

בענין ערי מקלט לעת"ל

הת' לוי יצחק הכהן זרחי
- תלמיד בישיבה -

בלקוי"ש חכ"ד פ' שופטים ב', מבאר כ"ק אדמו"ר הצורך לערי
מקלט לעת"ל. דלכאורה לעת"ל לא ישא גוי אל גוי חרב, ואע"פ
שעיקר ענין של ערי מקלט הוא להורג נפש בשגגה, לא יהי
מציאות זו לעת"ל - הן מצד הנחרג והן מצד החורג, מצד הנחרג
- כיון דהנחרג הוא מי שחרג במזיד ובלשון חלקוי"ש שם: "ווי
די גמרא זאגט אופן פסוק ואשר לא צדה והאלהים הנה לידו במה
הכתוב מדבר בשני בני אדם שחרגו את הנפש אחד הרג בשוגג ואחד
הרג במזיד (ואין עדות וכו'), הקב"ה מזמין לפונדק אחד זה
שהרג במזיד יושב תחת הסולם כו' זה שהרג במזיד נהרג כו',
און וויבאלד אז לעת"ל וועט ניט זיין קיין פאל פון חורג
במזיד וועט דאך במילא ניט זיין אזא איינער וואס זאל זיין
מחוייב מיתה, אז ער זאל דארפן געהרג'ט ווערן בשוגג". ומצד
החורג כיון דכל השוגגין צריכין כפרה - כיון דכדי לעבור
עבירה צ"ל איזה שייכות להחטא ולעת"ל "וועט נתבטל ווערן דער
רע אין וועלט וועט דאך במילא ניט זיין קיין ארט אויף צו
באגיין אן עבירה אפילו בשוגג". ע"כ תדח"ק, יעו"ש.

לקמן (בסעי' ג') מבאר זה עפ"י חידוע שלעת"ל יח"י ב' תקופות כ"י והצורך לערי מקלט יח"י בתקופה הראשונה, וזה רא"י לשיטת הרמב"ם ש"אין בין עוח"ז לעוח"ב אלא שעבוד מלכיות בלבד" (כיון דצריכים ערי מקלט רא"י שיהיו הורגים), ומסיים "און במילא וועט אויך זיין שייך די מציאות פון הורג נפש (בשגגה)". ובהע' 28 שם: "בש"ך עה"ת כאן: "אע"פ שהוא (הרמב"ם) חולך לשי' שכתב כ"י עולם כמנהגו נוהג, עם כל זה אין עולה על הדעת שיח"י באותו זמן רצחנים". וצ"ע, שהרי עיקר ענין ערי מקלט הוא להורג נפש בשגגה, ולמה אין עולה על הדעת שיח"י הורג נפש בשגגה כשעולם כמנהגו נוהג". עכל"ק.

ולכאורה צ"ע א) הוספת ת"י בשגגה סותר הטעם להצורך בערי מקלט - דאם אומרים שיח"י רק הורג נפש בשגגה, עדיין אין הנהרג - שהרג במזיד קודם לכן? [וא"כ, לכאורה מזה גופא הו"ל למיפך שאין זו הטעם לערי מקלט ולמה צריך להקשות מהא דכתב הרמב"ם לאח"כ ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים, שמשמע דלאחר דידעינן שיח"י ערי מקלט לעת"ל מ"מ אפשר שצריך לעשות אותות - שאין זה רא"י שלא יהי' שינוי ממנהגו של עולם]. וכמו שמדגיש כמה פעמים בחשיחה (ובהערה) **שעיקר ענין ערי מקלט הוא להורג נפש בשגגה אבל מ"מ צריך ההשתתפות של הבמזיד.**

ב) והא דפריך על הש"ך - לכאוי ת"י רצחנים פ"י במזיד - וא"כ שפיר יכול הש"ך לומר שיח"י הורג נפש בשגגה ומ"מ "אין עולה על הדעת שיח"י רצחנים [במזיד]". ואין לתרץ (אפי' בדוחק) שבלשון הכתוב ההורג בשגגה נקרא רוצח כיון דבהמשך ההערה שם מסתפק רבינו בהורג בשגגה. (והול"ל עוד יותר - למה אינו עולה על הדעת שיח"י הורג נפש [אפילו במזיד] כשעולם כמנהגו נוהג"), וצ"ע.

* * *

ר ש י מ ו ת

בענין דבר שבמנין לא בטל

הרב יעקב משה וואלבערג
- ר"מ בישיבה -

ברשימות חוברת ב' ע' 12, כותב כ"ק אדמו"ר חכ"מ בהמשך להביאור איך שמצד ניצוץ בורא שבכ"א מישראל אין לחלק ביניהם "והנה פרטים באי ביטול, מפני החשיבות: בתולדה - ברי", איכות - חהר"ל, כמות - דבר שבמנין". עכלת"ק.

ולכאורה צריך ביאור דבפשטות הא דדבר שבמנין לא בטיל פירוש - שהוא חשוב עד כ"כ שאין מוכרים אותו אלא במנין - וא"כ - מהו ההבדל בין חהר"ל (חתיכה הראוי' להתכבד) - שהוא ראוי להתכבד ובמילא אינו בטל?

ואולי יש מקום לומר שזהו חידוש בהחבנה של דבר שבמנין, שאין פירושו שזה רק מבטא החשיבות שיש להדבר הפרטי מצד עצמו אלא מכיון שמונין אותו המנין, מצרפו לעוד כמה וכמה יחידים וע"י זה חכמות של המנין מוסיף חשיבות בהדבר הפרטי הזה - והיינו שהמנין מצרף כל הפרטים וע"י מיתוסף חשיבות בכל פרט מכיון שהוא חלק מהכלל (וגם י"ל בפשטות כשחסר מספר מסוים מכמות גדולה ה"ז ניכר וזה מוסיף בחשיבות הדבר שמשלים (המנין).

וראה לקו"ש חח"י ע' 25 וזלה"ק: "עס שטייט אין שלי"ה, אז דורך דעם וואס מען האט געציילט די אידן זיינען זיי געווארן א "דבר שבמנין" וואס דבר שבמנין לא בטיל. דאס וואס א דבר שבמנין ווערט ניט בטל, איז ניט אין דעם זעלבען אופן ווי אנדערע דברים חשובים ווערען ניט בטל, ווי ברי' בע"ח וכיו"ב - וואס דארטאן איז די חשיבות איז דער זאך גופא בגלוי, זי איז אנדערש בגלוי פון אנדערע זאכן.

משא"כ א דבר שבמנין וואס לא בטיל איז - דורך דעם וואס מען ציילט עס, דערוויסט מען זיך אז ער האט א חשיבות ובמילא

- לא בטיל, די חשיבות זיינע איז ניט גלוי וניכרת אין גוף הדבר". עכלח"ק.

ובחזרה 84 כותב: "להעיר מלשון חרשב"א יבמות (פא, ב) דברים שחשיבותן מצד מניין. ולהעיר מצפעי"נ ריש ה' מאכא"ס בסימני טהרה וכו' אם הוי רק סימן או גורמים הטהרה כו'". עכלח"ק.

ואולי י"ל שזה שכתוב שם "דורך דעם וואס מען ציילט עס, דערוויסט מען זיך אז ער האט חשיבות" אין פירושו החשיבות האיכותית שיש לו מצד עצמו ורק שלא ידעו מזה ועיי' המנין נודע החשיבות, אלא כנ"ל דעיי' המנין נודע שפרט זה נוגע לכל המנין והיינו כפשוטו חשיבות שבאה מצד הכמות של שאר הדברים הנמנים.

ועפ"י מובן גם לשון חרשב"א הנ"ל כפשוטו (הגם שאפשר לפרש חרשב"א שעיי' שימת לב להדבר החוא שמבטא במנין עיי' זה נהי חשוב).

* * *

השייכות דקבלת הגארטיל להנשיאות

הרב שלום חריטאנאוו
- משפיע בישיבה -

ברשימות חוברת ה' ע' 30 ואילך מסופר בארוכה איך שהנשיאים קבלו "גארטיל" בזמן חבר מצוה שלהם. ומשמעות הדברים שענין הנשיאות שייך לגארטיל ויש לעיין השייכות ד"גארטיל" לענין הנשיאות?

ואולי אפשר לבאר בזה עפ"י המבואר באוה"ת אחרי (ע' תקסג-ד), שמחלק שם בין אבנט לאזור, ומביא דהמקובלים מפרשים אבנט במל', והיינו כי משוים אבנט ואזור, ועל אזור מביאים ראי' מפסוק שהוא במל' כמ"ש כי כאשר ידבק האזור במתני איש כן הדבקתי אתכם אלי בית ישראל, ובית ישראל הוא המלכות (שהיא בית לישראל דלעילא), ובאמת אינו כן כי האבנט חלוק מאזור, שהאזור חוגרים על המתני כמ"ש כאשר ידבק האזור במתני איש, ואזור עור במתניו, ותאבנט הי' חוגר חכה"ג בין

אצילי ידיו על החזה. וגם בהפעולות חס חלוקים, שהאזור מחבר חלבוש אל הגוף בכדי לחזק כח ההילוך וכמ"ש וישנס מתניו וירץ לקראת אחאב, והאבנט פעולתו לחבר חלבוש אל הגוף לחמס הגוף רק שבזה חס שוים שמחברים חלבוש אל הגוף. וביאור זה למעלה, הוא כמ"ש ח' מלך גאות לבש שמלי הוא בחי לבוש המעלים ומסתיר להוות יש מאין שיחי יש ודבר נפרד בידיעתו וכשיחי ביטול חיש ויקבל עומ"ש ז"ע מלוכה שהמאציל ב"ה הוא מלך על עם, וזהו מצד שהוא לבוש המעלים כי מצד אוא"ס ב"ה כולא קמי כלא וכאין ואין שייך מלוכה. ואח"כ כתיב לבש ח' עוז התאזר שיש עוד לבוש להשיי כבי מאזר והוא עוז, וחינו מה שיחי בנבראים ביטול מצד השגת אוא"ס ב"ה שאתה ח' לבדך ואפס זולתו וכולא קמי כלא וכאין ולבוש זה הוא עוז וכוח. עכ"ל.

ואולי זהו חשייכות דענין ח"גארטיל" לענין חנשיאות כי ח"גארטיל" הוא בחי אזור שהוא בחי עוז, שבנבראים יורגש דכולא קמי כלא חשיב. והרי לכאורה מענינם של הנשיאים לגלות אלקות בעולם באופן של כולא קמי כלא חשיב - בחי אזור.

ולחעיר, שהרשימות נדפסו בשנה זו השנה שאומרים הקאפיטל לבש ח' עוז התאזר.

ואולי אפשר להוסיף בזה עוד: דהנה באוה"ת שם מבואר עוד דעוז זה שבנבראים יורגש איך שכולא קמי כלא וכאין הוא יותר מהתחוות הנבראים (אף שגם התחוות הנבראים הוא בכח הא"ס שהוא לבדו בכתו ויכלתו לברוא יש מאין) וראי לזה ממארז"ל קשה לזוגם כקרי"ס שמוכן מזה שקרי"ס הוא קשה, ואין זה מוכן לכאורה שבריאת שמים וארץ וים ויבשה אינו קשה כמאמר לא בעמל ולא ביגיעה ברא חקבי"ה את עולמו כ"א הכל במאמר עשה כמ"ש כי הוא אמר ויהי וקרי"ס שהוא הפך ים ליבשה הוא קשה, אך הענין כי ים ויבשה הם עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא בחי יחו"ע ויחו"ת, ושני הבחי לבדם אין זה קשה אצל השי"ת, אבל שיחי התחברות ים ויבשה ובמ"י הלכו ביבשה בתוך הים שהוא ענין שבנבראים יהי הביטול כמו שאתה ח' לבדך כו', זהו קשה שכן זה אינו במלי מצי"ע כ"א שזהו כח מעתיקו כמו קיי"ס דעתיקא תליא... וזהו לבש חוי עוז.

וראה בארוכה ד"ה מצה זו תרע"ה (בהמשך תער"ב) המאמר שבסמיכות לייא ניסן תרע"ה שנת הבר מצוה, שמבואר שם בארוכה בענין החיבור דקשה לזווגם כקרי"ס. עיי"ש.

* * *

הערות קצרות ברשימות חוברת ה'

א' מאג"ש

אוק פארק - משיגאן

עברתי בחפזי ושולח אני בזה אי-איזו תיקונים וכו' בדרך אפשר.

ברשימות חוברת ה' ע' 30: להערה 94 אולי להוסיף אג"ק רבינו ח"ג ע' קלז.

שם הע' 115 נדפס ר' משה .. הארינשטיין ואולי צ"ל הרה"ח ר' משה .. הארענשטיין (כ"ה בשה"ת והיום יום שם).

בע' 35 הע' 135 נדפס ראה שו"ע ... ואולי צ"ל ראה היום יום ל' סיון וראה שו"ע.

* * *

מגילת אסתר

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

ברשימות כ"ק אדמו"ר הכ"מ (חוברת ו' ע' 8) שולל מה שרצה השואל לפרש במהרש"א חולין קלט, ב, שמגילת אסתר נכתבה ע"י הפרסיים, דחס ליה מכגון דא דהרי מפורש (ב"ב טו, א) דאנשי כנה"ג כתבו מגילת אסתר, ובמגילה ז, א, איתא דאסתר ברוה"ק נאמרה, ומפרש כוונת המהרש"א שכשנכתבה ידעו שיעתיקוה הפרסיים ולכן נמנעו מלהזכיר השם שלא לגרום וכו' וכן מפורש בהקדמת הראב"ע למגילת אסתר שעליו סמך המהרש"א עיי"ש.

ויש להעיר במ"ש בסי' דורות הראשונים (כרך ששי ע' 266) שהביא דברי החוקרים שפירשו כוונת ראב"ע עצמו שכל המגילה

היא רק העתקה ממה שהיתה כתובה כבר בדברי הימים למלכי פרס, וכדי לסתור טענתם אומר בעל דורות הראשונים שאין דברי ראבי"ע צודקים וכל משכיל על דבר ימצא שאין הדין עמו, וממשיך ואומר שאפילו אם נקבל דברי האבי"ע הרי מרדכי הוא שכתבה אלא שלא היי יכול לשנותה מכפי שנכתבה במקור בדברי הימים למלכי מדי ופרס עיי"ש.

ולפי המבואר בהרשימה מובן דכל דבריו של הדורות הראשונים אינם נכונים כלל דבדואי אין כוונת דבריו כמ"ש, אלא דמרדכי כתבה וכיון שידע שאח"כ יעתיקה הפרסיים לכן לא הכניס בתחלה השם.

גם הרי מקורו של האבי"ע הוא הרס"ג כמו שכתב בעצמו שם (ועי' 26) ודברי הרס"ג מובאים בספר האשכול ח"ב עי' 62 ובאוצר הגאונים מגילה ז, א, חלק התשובות ומפורש כנ"ל וז"ל: וכתב הגאון מה שלא נכתב שמו של הקב"ה במגילת אסתר מפני שידע מרדכי שהפרסיים יעתיקו המגילה ולא רצה הקב"ה שיחא שמו מונח בין הפרסיים או שיעתיקו לשם עי"ז שלהם עכ"ל, ועי' גם במרדכי שבת קטז, א, (אות שצ"ו) וז"ל: אבל מגילה אין בה אזכרות מפני שנשתלחה לכתב בדתי פרס ומדי.

אבל ראה בחקדמה למגילת אסתר מבעל העקדה (סוף ספר שמות ריג, ב) וז"ל: ואמנם צורתה כבר ביארנוה היותה בדיבור ברוח"ק מהנלבש ממנו, וזה כי לבקשת אסתר אנשי כנסת הגדולה העתיקו מספר דח"י ממדי ופרס ובאמצעות התלבושותם ברוח"ק ביכרו האמת מן השקר מהכתוב כמנהג הכתובים, ועין כי העתיקו מספרי עכו"ם לא הזכר שמו של קדושה בתוכה, עכ"ל, ולפי המבואר בהרשימה כנ"ל יוצא שלא כדבריו.

י' תקנות עזרא

ב) שם בעי' 11 הקשה להמבואר ברש"י ברכות נד, א, ד"ה תקינו" קאי על עזרא (שיחיו אומרים מן העולם ועד העולם, וכן משמע בנוגע שיחא שואל את שלום חבירו בשם) דא"כ למה הוזכרו תקנות אלו בב"ק פב, א שחשיב שם י' תקנות תקן עזרא, וכתבו התוס' בב"ב כב, א, בד"ה קנאת ד"י דוקא ולא יותר, וכ"ק אדמו"ר הוסיף שכן משמע גם בב"ק שהוא דוגמת י' תקנות דיחושע, עיי"ש.

ויש לתעיר גם עדי"ז חקשה המהר"ץ חיות (תורת נביאים מאמר דברי הנביאים דברי קבלה פ"ט) ממגילה לא, ב, רשב"א אומר עזרא תיקן להם לישראל שיחיו קורין כו' קודם עצרת ושבת שמנה תורה קודם ר"ה, וכן ביבמות פו, ב, עזרא קניס ללוים שלא יתנו להם מעשר, וראה גם רש"י ברכות לג, א, ד"ה קבעוה על חכוס שזהו תקנת עזרא, וברמב"ם הלי תפלה פ"א ה"ח דעזרא ובי"ד תקנו י"ח ברכות עיי"ש.

וראה באור שמח (חלי איסורי ביאה פ"ד ה"ח) שכתב שם בתו"ד דחמעיין יראה דלא חשבה הגמ' בהנך דעזרא מידי דהוה סייג אל התורה רק תקנות שהמה מועילים אל קיום האומה ולחיי המשפחה שיחיו מקושרין לנשיהם ולא יגרשו אותם וכו' ולכן תיקן רוכלים וחפיפה וטבילה לבעלי קריין ומכבסים ואכלין שום וכו' עיי"ש, דלפי דבריו לכאורה יש לתרץ בנוגע לתקנות הני"ל שאינם שייכים לענין זה, כיון שאין בהם משום קיום האומה וחיי המשפחה, וראה גם בסי' כובע ישועה שם ורש"ש שם.

* * *

מגילת אסתר נכתבה ע"י פרסיים

א' מאנ"ש

- ר"מ בשיבה -

ברשימות חוברת ו', מבאר כ"ק אדמו"ר דאין לפרש דברי המהרש"א בחולין כפשוטן שהמגילה נכתבה רק ע"י הפרסיים ולכן לא נזכר בה שם ה', דמפורש בדחז"ל דברוה"ק נאמרה וכו'. ומבאר כוונת המהרש"א שכשנכתבה ידעו שיעתיקוה הפרסיים, ובהמשך לזה מציין בחצעי"ג לגמ' ומדרשים דמבואר "כבר כתובה אני" וכו', ובחשקפה ראשונה יל"ע בזה דנראה כמעשה לסתור (ועי' בהערות שמבאר הכוונה שבגמ' ומדרשים מבואר שלא כדברי מהרש"א, אבל אי"ז מתיישב כ"כ בהלשון)?

ואואפ"ל דהנה עמ"ש המהרש"א שידעו שיעתיקוהו צ"ע דמני"ל שיעתיקוהו? אבל ממ"ש בגמ' שכבר כתובה, מובן שה"י ענין להם שיחיו כתוב אצלם, וא"כ מובן ג"כ לסברת המהרש"א שלא הי' כתובה כבר, שה"י ברור שיעתיקוהו אח"כ, ועי' בחידושי חת"ס שם שכי' שהקנאה הי' מצד שלא כתבו שם הקב"ה כו' כסברת הראב"ע ומכיון שכבר כתובה אין מקום לקנאה זו. ועפ"י אי"ש מאד דמגמ'

זו מבואר דמה שאמרה כבר כתובה אני הי' רק לשלול סברת הראב"ע כו', וא"כ מבואר שפיר דלסברת המהרש"א דלא הי' כתובה כבר בוודאי ידעו שיעתיקוה?

והנה תוכן הביאור בדברי המהרש"א הוא דאין כוונתו שלא נזכר השם במגילה משום שנכתבה ע"י הפרסיים, כ"א שלא נזכרה השם ע"י אנשי כנה"ג כשהם כתבו את המגילה, משום שידעו שיעתיקוהו הפרסיים, ושיחליפו שם הי' בשם תועבותם, ולא רצו לגרום להזכרת שם ע"ז.

ולכ"י יל"ע בזה, דהמהרש"א כותב שם "נראה דחמין ומרדכי ואסתר שמות פרסיים הם, כי המגילה נכתבה ע"י הפרסיים שלכן לא הוזכרה שם הקב"ה במגילה", וכמובא בקטע מיד אח"ז ברשימות, ולהנ"ל דהפ"י ב"שנכתבה ע"י הפרסיים" הוא שידעו שיעתיקוהו הפרסיים, א"כ מהו היסוד שהשמות הם שמות פרסיים?

והנה בדוחק הי' אולי מקום לומר בזה דכמו שהי' חשש שיחליפו שם הקב"ה בשמות תועבותם, כמו"כ הי' קיים חשש שיחליפו השמות דמרדכי ואסתר וחמין לשמות דע"ז אם לא יכתבו בשמות פרסיים.

כמו"כ הי' אפ"ל בדוחק דכיוון שידעו שיעתיקוהו הפרסיים, לכן כמו שלא רצו שייזכר שם ע"ז, כמו"כ רצו כן שיתפרסם הנס וכבוד היהודים, וזה נגרם ע"י כתיבת שמות מרדכי וכו' בשמותם הפרסיים. אמנם לבי האופנים הנ"ל, מלבד הדוחק, לכ"י העיקר חסר מן הספר.

והנה לכ"י הי' מקום לומר דגם להפ"י במהרש"א ייתכן שנכתבה מקודם ע"י הפרסיים (כמבואר בגמ'), וקושיית המהרש"א הוא למה כשכתבו אנשי כנה"ג את המגילה אח"כ לא כתבו הם את השם. והתי' ע"ז הוא דחששו שהפרסיים יעתיקו את זה עוה"פ, (דאף שהי' כבר כתוב אצלם, מ"מ ידעו שיעתיקו בכדי שיהי' להם הנוסח של היהודים ג"כ או כיו"ב), ולכן לא כתבו השם, אבל לענין השמות מרדכי ואסתר וחמין אין שאלה מלכתחילה למה לא שינו אותם מלי פרסי ללה"ק, כי אין סיבה לשנותם. ובפשטות מה שנכתבה ברוה"ק הי' אפ"ל דזהו בנוגע להתוכן (ולכן לא ייתכן מצד זה השמטת שם הקב"ה), משא"כ הלשון. אבל [מלבד מה דלפ"ז יהי' דוחק בלי המהרש"א, דמ"ש "נכתבה ע"י הפרסיים", הנה

בנוגע למי"ש לפני"ז דהם שמות פרסיים, יהי" הפי" בזה שנכתבה מלכתחילה על ידם ובנוגע למי"ש אחי"כ ישלכן לא נזכר כו"י הוי הפי" בזה שידעו שיעתיקוה] מבואר בלקו"ש ח"ו ע' 190 (המובא בהערות) דדעת האבי"ע שחששו שיעתיקוה אחי"כ הוא דלא כהגמ' במגילה שאמרה אסתר כבר כתובה אני, ואי"כ לפי המהרש"א שנכתבה קודם ע"י אנשי כנה"ג מהו היסוד שהשמות הם שמות פרסיים?

והנה בפשטות הי' מקום לכי' לפרש בזה דכוונתו הוא משום דבחתקת הפרסיים יש גי'כ אותם שמות, ויהי" הפי" ש"נכתבה ע"י הפרסיים" כלומר שהעתיקוה אחי"כ וידעו שיעתיקוה, ומי"מ גם בחתקתם הם אותם שמות. ואפי"ל בזה יסוד מהמגילה דכתי" "פרשת גדולת מרדכי" .. כתובה על דברי הימים", ומשמע דשם זה נמצא שם.

אמנם אולי אפשר לומר דרך אחר בזה, ובהקדם הגמ' במגילה (ז.) דאיתא שם ש"שלחה להם אסתר לחכמים קבעוני לדורות (לוי"ט ולקרי' להיות לי לשם), שלחו לה קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות (שיאמרו האומות שאנו שמחין להזכיר מפלתן), שלחה להם כבר כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס (ושם יהו רואין מה שאירע להם ע"י ישראל) עכ"ל הגמ' ופרש"י.

והנה בר"ח שם פי' דמה שאמרו קנאה את מעוררת עלינו "כיוון שתיכתב ותקבע לדורות יהיו האומות שומעין ומתקנאין ואומרים נשלם גמולכם", והיינו שחששו שהקנאה יבא מעצם ידיעת הסיפור (ומדויק בלשונו שכי' כיון שתיכתב), ועי"ז השיבה שכבר ידוע להם מספר דברי הימים, אמנם מלי' רש"י משמע דהשמחה הוא ממה שעושין יו"ט ושמחין במפלתן, וכן משמע לכי' בהמדרש והירושלמי שהובאו בהרשימה, אי"כ לכי' צלה"ב מה יועיל לזה מה שכבר כתובה? (ועי' בזה בחידושי החת"ס הנ"ל שסילוק הקנאה הוא משום שכיוון שכבר כתובה יבינו שהעדר כתיבת השם הוא לא מטעם הראבי"ע).

ולכי' אפי"ל בזה, דלרש"י הקנאה הוא שיחשבו שהשמחה הוא ממפלתן שלהם, משא"כ ע"י שכבר כתובה אני וכו' וידעו הסיפור שהשמחה הוא מהצלת עצמם, ושוב לא יהי' בזה קנאה. ועפי"ז ילי"פ הכוונה בהציון להגמ' מגילה וכו' בהרשימה, דלפי"ז הנה מסוגיא זו מובן שהעתקת המגילה ע"י הפרסיים לא הי' רק ענין צדדי,

כ"א שזה הי' ענין עיקרי שאיפשר את חגיגת היו"ט ע"י היהודים. וע"ז י"ל דהכוונה לומר גם אליבא דמהרש"א והראב"ע שאנשי כנה"ג כתבו מקודם, מ"מ הי' ידעו ורצו שהפרסיים יעתיקו את זה. וא"כ מובן שהשמות וכיו"ב נכתבו בשמותם הפרסיים, כדי שיהי' הסיפור מובן להפרסיים, שזה הי' לטובתם של ישראל, וכנ"ל, משא"כ בנוגע לחשמטת שם הקב"ה דזה צריך הסבר, אף שידעו מהחעתקה, וזהו מה שמבאר בהרשימה.

* * *

שאלת שלום בשם

הת' לימא ווילהלם

- תלמיד בישיבה -

ברשימות חוברת ו', מבאר כ"ק אדמו"ר כמה מתקנות עזרא, ומביא שיטת רש"י בברכות נד. דמה שהתקינו לומר במקדש "מן העולם ועד העולם", הוא מתקנת עזרא, ומבאר שם שבפשוטו כן הוא גם בנוגע התקנה המובא במשנה בהמשך לזה שהתקינו שיהיו שואלין שלום בשם, שהוא מתקנת עזרא, ומקשה למה אין מביא הרמב"ם הדין דשאלת שלום בשם.

ואולי כאן המקום לבאר קצת מהות התקנה דשאלת שלום בשם.

הנה ברש"י מכות כג: ד"ה ושאלת מפרש וז"ל "דמותר לאדם לשאול בשם חבירו בשם כגון ישים ה' עליך שלום ואין בו משום מוציא שם שמים לבטלה, מרבי, ל"א שאלת שלום בשם דחייב אדם לשאול בשלום חבירו בשם ואנו נמי כי שיילינן מהדדי מצרכינן שם, דשלום שמו של הקב"ה דכתיב ויקרא לו ה' שלום לשם ח"י".

הרי דישנם ב' פירושים בהתקנה. (א) דהוא חיוב, (ב) דהוא היתר.

וי"ל דב' הפירושים תלוי מחו התקנה, אם התקנה הוא שמותר לחזכיר שם ה' אז י"ל דהוא רק היתר, משא"כ לפי חב' דאינו מזכיר שם ה' רק דשלום גופא הוא שמו של הקב"ה, אז י"ל דהוי חיוב.

אבל בפ"י המשניות להרמב"ם (ברכות) כתב "שהזכיר בכלל התקנות שהתקינו שיחא אדם שואל בשלום חברו בשם ה', לפי שמלת שלום עשאוה משמותיו של הקב"ה לפיכך בא להביא רא"י שזה מותר מבועז". (עפ"י פיה"מ הוצאת קאפאח).

היינו שכאן רואים ב' ענינים: א) שלפי הרמב"ם מלת שלום עשאוה משמותיו, היינו שזה גופא הוא חלק מהתקנה שכשאדם שואל בשלום חברו, יהי המלה "שלום" מכוון לשמו של הקב"ה. ב) שאעפ"כ הוא רק היתר ולא חיוב.

והטעם למה רצו חכמים שכשאדם שואל בשלום חברו, יהי נכלל בזה ג"כ שם ה', י"ל בפשטות עפ"י התוספתא שמביא כ"ק אדמו"ר "בראשונה כשהיתה תורה משתכחת מישראל היו זקנים מבליעין אותה ביניהן" וא' הפ"י בזה הוא שמבליעין - היינו מחזירין, שהחכמים רצו שלא ישתכח ש"ש מישראל, לכן תקנו, שבשאילת שלום מא' לחבירו יהי מוזכר בזה שם ה' ולכן עשו שלום א' משמותיו של הקב"ה.

ואולי אפשר לומר שזהו גם הטעם שבהל' יסוה"ת פ"ו ה"ב ושם הל' ה' לא מנה הרמב"ם השם שלום בין שמות הקדושים, כיון דהשם שלום אינו באותו גדר דשאר שמות הקדושים דהם קדושים בעצם, רק הוא ענין בפ"ע מצד תקנת חכמים. ואעפ"כ לא עשאוה כחיוב רק כהיתר.

ועפ"י אולי ה' אפשר לומר שלכן לא הביא הרמב"ם הדין דשאילת שלום בשם, דכיון דהוא רק היתר ולא חיוב, והרי כבר כתב הרמב"ם בהל' דעות פ"ה ה"ז "שת"ח מקדים שלום לכל אדם כדי שתהא רוחן נוחה חימנו" היינו שהוא דבר רצוי להקדים שלום, ובזה הרי כבר נכלל ההיתר דשאילת שלום (ועד"ז כתב בעינים למשפט ברכות נד.).

ואולי י"ל דלכן ג"כ לא מנו אותו בכלל תקנות עזרא, כיון שבתקנת עזרא נכללו רק דברים שהם בגדר חיוב אבל תקנה שהיא בגדר היתר בלבד, לא נכלל בתקנות דעזרא, ועצ"ע.

[בענין מלת "שלום" אי הוי שם קדוש יש להעיר משו"ע יו"ד סי' רעו סעי' יג ברמ"א שם, דיש נזהרין לא לכתוב תיבת שלום באגרות. וראה בארוכה בנו"כ שם. ובשו"ע או"ח סי' פ"ד וראה

ר"ד כ"ק אדמו"ר עם הרפ"מ אלתר י"ט טבת תשמ"ב, דאדה"ז הי' נזחר מלכתוב שלום באגרות. (נדפס בסי' התוועדיות תשמ"ב ח"ב ע" 671).

* * *

הגהות והערות ברשימות

א' השלוחים

- מדינת ארצה"ב -

"במ"מ, הגהות והערות קצרות לסש"ב" - מרשימות כ"ק אדמו"ר שחולק ב"כינוס השלוחים ראשי המדינות", חדפסו המו"ל - משום מה - את דף ה"תניא" מחדש ונפלו איזה אי דיוקים לגבי התניא המקובל והרגיל אצלנו, וכדלקמן:

בעמוד 10 בתניא, שו"ה הבינוני כתוב אפילו עון.. וצ"ל אפי" עון..

שו"ה צדיקין ובינונים .. צ"ל צדיקים ובינונים..

בכמה מקומות מובא חסימנים (.) (:). מיד לאחר המילה (לכאוי סימן לסיום ענין), ובתניא שלנו מובא בין שני המילים עם רוח מלפניו ולאחריו (לכאוי סימן לפיסוק בין שני ענינים). ודו"ק.

למותר לציין גודל הדיוק בתניא קדישא, וכידוע הסיפור עם חסיד א' שנכנס לאדה"ז וחזר לאחר ששה שבועות וראה את אדה"ז יושב ושוקל על אותו אות ו', וראה בזה עוד סוף שיחת ש"פ ויצא תשכ"ה, ואכ"מ.

ולא באתי אלא להעיר.

* * *

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

כהן גדול נוטל חלק בראש

הרב וועזעל ראזענבלום
- ברקלין נ.י. -

בפירש"י ד"ח לאהרן ולבניו (ב, ג): כהן גדול נוטל חלק בראש שלא במחלוקת והדיוט במחלוקת, עכ"ל.

[ולכאורה מקורו של רש"י הוא בתורת כהנים, וז"ל: לאהרן ולבניו, לאהרן תחלה ואח"כ לבניו, לאהרן שלא במחלוקת ולבניו במחלוקת, ומה אחרון כה"ג אוכל שלא במחלוקת אף בניו כה"ג אוכלים שלא במחלוקת, עכ"ל התורה כהנים].

ועיין בתורה תמימה שמפרש וז"ל:

טעם הדרשות כאן משום דבכל מקום שרוצה הכתוב לייחס דבר אל הכהנים כתיב בני אהרן הכהנים, וכאן הקדים אהרן לבניו משמע שלדיוק אתא.

ודריש דאהרן יקח חלקו תחלה ואח"כ בניו, וכן שכל הכהנים נוטלים על ידי חלוקה ... ואהרן נוטל חלק בראש שלא על ידי חלוקה ... ונראה דהכוונה שנוטל חלקו שבורר לו כמ"ש ביומא יד. כה"ג נוטל חלק בראש.

וכן אשמעינן דאין מעלת אהרן כאן מפני יחס עצמו, ושחוא אחי משה אלא מפני שהוא כה"ג, וכיון שכן יתחייב שכל הכה"ג לדורות יזכו גם כן בזכות אלו, עכ"ל התורה תמימה.

אבל צריך עיון:

(א) אם הכרחו של רש"י לפרש פירושו הוא כמו שכתב התורה תמימה, "משום דבכל מקום שרוצה הכתוב לייחס דבר אל הכהנים כתיב בני אהרן הכהנים, וכאן הקדים אהרן לבניו" הי' די לכאורה אם הי' רש"י מפרש בקיצור "אהרן נוטל חלקו תחלה". ותו לא.

ובזה הי' מובן למה הקדים אחרון לבניו.

וחשאלה הוא עוד יותר:

זה שאחרון נוטל תחלה, לא הוזכר בפירש"י, שהרי רש"י מזכיר רק "ניטל חלק בראש שלא במחלוקת", והפירוש בזה הוא כמו שפירש"י ביומא יד. במשנה ד"ה בראש: מנה יפה שיבחר לו. עכ"ל.

ומה נוגע זה לתרץ למה הקדים אחרון לבניו, ומחיכן יודע רש"י זה מפשטות הכתובים.

(ב) וכן מה שכתב רש"י "כהן גדול" ולא "אחרון", לכאורה כוונתו למה שאמר בתורת כהנים "מה אחרון כה"ג אוכל שלא במחלוקת אף בניו כה"ג אוכלים שלא במחלוקת".

ומה נוגע זה לתרץ למה הקדים אחרון לבניו, ומחיכן יודע רש"י זה מפשטות הכתובים.

ועוד, עיין בפירש"י פרשת תרומה ד"ה וכן תעשו (כה, ט): לדורות וכו' עכ"ל.

וכן עיין בפרשת אחרי ד"ה וכפר הכהן אשר ימשח וגוי' (טז, לב): ...לפי שנאמרה כל הפרשה באחרון הוצרך לומר בכהן גדול תבא אחריו שיהא כמוהו, עכ"ל.

הרי כשלומדים מימי אחרון כל דורות הבאים צריכים לימוד מיוחד על זה.

וכאן אומר רש"י בפשטות שהכהנים הגדולים שהיו אחרי אחרון חיו דינם כמו אחרון.

(ג) גם במנחת מרחשת נאמר (ב, י): וחותרת מן המנחה לאהרן ובניו וגוי'.

וכן בפרשת צו נאמר (י, ט): וחותרת ממנה מן המנחה יאכלו אהרן ולבניו וגוי'.

ולמה אין רש"י מפרש שם למה נאמר "לאחרון ולבניו", ואם
ללמדנו שהכהן גדול נוטל חלק בראש הרי כבר יודעים זה.

ועיין בפירוש התורה והמצוה להמלבי"ם שמפרש התורה כהנים
המובא לעיל, וז"ל:

ודרשו חז"ל שמה שכתוב במנחת סולת והנותרת לאחרון ולבניו
מורה שאחרון יקח את חלקו תחלה ואחר כך יקחו בניו את חלקם.

...מה שאמר שנית במנחת מרחשת והנותרת לאחרון ולבניו
מוסיף להודיע שהגם שבניו נוטלים על ידי חלוקה ... אחרון
לוקח כל מה שירצה שלא במחלוקת.

...מה שאמר שלישית בפרשת צו והנותרת ממנה יאכלו אחרון
ובניו בא ללמד שדבר זה יהי גם לדורות, עכ"ל התורה והמצוה.

וצריך לחבין למה אין רש"י מפרש על דרך זה, וה"י סר על
ידי זה השאלות הנ"ל.

ד) כל הפסוקים הנזכרו לעיל נאמרו על כל פנים לאחר
הפסוקי שפירש"י (ב, ג). ובדוחק גדול עכ"פ נאמרו שהכתוב חזר
על דין זה כמה פעמים מאיזה טעם שיהי, ורש"י סמך על מה
שפירש כבר.

אבל יש פסוק שנאמר קודם פירש"י זה. והוא בפרשת תצוה
(כט, כח) וה"י לאחרון ולבניו לחק עולם מאת בני ישראל וגו'.

ולמה לא פירש"י שם מה שפירש בפרשתינו.

וגם המלבי"ם בפירוש התורה והמצוה הנ"ל על חתורת כהנים
אינו מזכיר פסוק זה.

ה) בפרשת צו נאמר (ח, י) ויקרב משה את אחרון ואת בניו
וגו'.

וכן (שם יד) ...ויסמך אחרון ובניו וגו'.

ואם השאלה הוא למה כתיב אהרן ובניו ולא בני אהרן הכהנים, למה אין רש"י מתרץ זה בפסוקים אלו.

וכאן אינם יכולים לומר שסמך למה שכבר פירש שהרי פסוקים אלו אינם מדברים בנוגע לאכילת.

* * *

נ ג ל ה

- - - -

בגדר שומע כעונה

הת' אפרים הלל הלוי העלער
- תלמיד בישיבה -

כתב הרא"ש בפסחים סי' י' וז"ל: וריב"א היה מחלק דמצווה דאפשר לעשות ע"י שליח מברך על, אבל מצוה שהוא בעצמו צריך לעשותה מברך בלמ"ד... ולקרוא את הלל אע"פ דשומע כעונה כמו גבי מקרא מגילה, מ"מ מצוה לענות בראשי הפרקים אע"פ דשומע כעונה עכ"ל. מבואר מדברי הרא"ש דס"ל דשומע כעונה, הוה מטעם שליחות (דלכן חקי' דיאמר "על" קריאת הלל דהרי אפשר לעשות שליח, והיינו ע"י שומע כעונה), וכידוע השקו"ט בזה באחרונים, אי שומע כעונה הוה מטעם שליחות, היינו שמעשה המצווה נעשה ע"י המשמיע, והוא "כעין" שליח להוציא ידי חובת השומע בתנאי שישמע השומע או שיוציא ע"י שמיעתו, היינו שהגז"ח היתה שעצם ענין השמיעה הוא מעשה המצווה, ובזה יוצא השומע ידי חובתו. ועיי' שיח השדה בשער ברכת ה' (סימן ד').

וי"ל דבזה תלוי ספיקת התוס' ריש ערבי פסחים (דף צט ע"ב ד"ה לא יפחתו לו מארבע וכו') בדין קידוש על הכוס כשאחד מוציא את הרבים, אם צריך שיהי' כוס לכל אחד ואחד מהשומעים, או דסגי כשיש כוס להמברך בלבד, אי נימא דשומע כעונה הוה כעין שליחות, שהמשמיע הברכה הוא שלוחו של השומע לעשות מעשה המצוה, א"כ לא צריך כוס לכל אחד ואחד, דהרי כוס הוא תנאי במעשה הקידוש, אולם אי נימא, דכאן תיקנו חכמים ששומע לחד הוא המצוה, ולא בעי' דיבור בפה, א"כ הרי כל שומע עושה מעשה הקידוש ע"י שמיעתו ומצריכנן כוס לכאוי"א.

וז"ל אדח"ז בשולחנו סי' רי"ג סי': שחשומע כעונה מ"מ המברך הוא עיקר שהוא נעשה שליח לכולם לחוציאם י"ח וכולם מקיימים מצוות הברכה על ידו וכאילו כולם מברכים ברכה אחת היוצא מפי המברך שפיו כפיהם וכו' עכ"ל עיי"ש. והוא שיטת הרא"ש כנ"ל, דעיקר תקנת שומע כעונה היתה שהמשמע הוא שלוחו של השומע, ומעשה המצוה נעשתה על ידו, ובתנאי שחשומע ישמע.

ב. והנה הרא"ש הנ"ל הק' דלפי שיטת ריב"א דבמצוה דאפשר לעשותה ע"י שליח מברכין ב-י"על"י, א"כ למה מברכין י"ל"קראו את ההלל, הרי אפשר לצאת ע"י שומע כעונה כמו גבי מקרא מגילה, ותי' דמ"מ מצוה לענות בראשי הפרקים, פי' דבראשי הפרקים א"א לצאת י"ח ע"י שמיעה לחוד וחייבין לקרוא בפה דוקא, ולכן מברכין ב-י"ל"י, לקרוא את ההלל.

ובהמלך במסיבו ח"א ע' סח, הובא דברי הראגאצובי בהדין ד"עשרת בני המן צריך למימרנחו בנשימה אחת" דק **עצם** הדיבורים (הקריאה גרידא) אפשר לצאת בשמיעה מאחר (מצד "שומע כעונה") אבל אופני חדיבורים והתנאים המיוחדים להדיבורים **כעונה (וכיו"ב)** א"א **לייחסם להשומע**. ומכאן מקור למנהג ישראל שכל הקהל קוראים עשרת בני המן. עיי"ש.

הנה מלבד דצ"ע דמ"ש התנאי דנשימה אחת, דא"א לייחסו לחשומעין, להתנאי דבעינן קריאה מתוך הכתב דוקא, דדין זה הוא גם תנאי באופן הקריאת, ולמה בזה אמרי' דמהני ויוצא בשומע כעונה, הנה מלבד זה קשה מדברי הרא"ש הנ"ל דמבואר בחדיא דמהני שומע כעונה בכל פסוקי המגילה, וכדחילק הרא"ש דין הלל למגילה, דהגם דמהני שומע כעונה בהלל כמו גבי מקרא מגילה, מ"מ מצווה לענות בראשי הפרקים, ולכן מברכין ב"ל"י- לקרוא את ההלל, משום דבראשי הפרקים לא מהני שומע כעונה, ולפי דברי הראגאצובי דבעשרת בני המן לא מהני שומע כעונה צע"ג, דמ"ש הלל דמברכין ב-י"ל"י משום דא"א לצאת ע"י אחר בראשי הפרקים, מקריאת המגילה, דמברכין ב-י"על"י הגם דא"א לצאת ע"י בעשרת בני המן, וצע"ג.

ג. והנה כתב הבית הלוי (בספרו עה"ת בסוף הקו' לחנוכה), מ"ש חכם אחד בברכת כהנים דכהן אחד יכול לומר ברכת כהנים ושאר הכהנים ישמעו ושומע כעונה וכו', עיקר הדבר לא נהירא כלל דשומע כעונה שייך בדבר דאין צורך בו אלא אמירה לחודא

אבל ברכת כהנים דצריך כאדם האומר לחבירו וכמו דנפקא לן בסוטה מקרא דאמור להם ובזה לא שייך שומע כעונה וכו' עיי"ש, אולם בשו"ת משיב דבר להנצי"ב ח"א סי' מז' ובעוד אחרונים כתבו דמהני שומע כעונה אפי' בברכת כהנים.

ולכאורח הדבר תלוי בגדרי שומע כעונה חני"ל דאי נימא דהוה כעין שליחות, הרי שפיר התקיים כאן הענין דקול רם, דהרי מעשה המצוה נתקיים רק ע"י אחד הקורא בקול, ובמילא שפיר קיימו "אמור להם", דהוה בקול רם, אולם אי נימא דהשמיעה עצמה היא קיום מעשה המצוה עצמה ועיקר התקנה היתה שע"י שמיעתו יתקיים המצוה, הרי כאן חסר קול "האמור להם" של כאו"א (-) דגם הם בכלל עושי המצוה), דאין כאן קול רם.

שו"ר דאין כוונת הבית הלוי דלא מתייחס "אופני הדיבורים" לחשומע, דאין קול רם תנאי בהדיבור, אלא עיקר חדין הוא שכל הקהל שומעין את דיבורו, וכדאי' בסוטה ל"ח אמור להם כאדם שאומר לחבירו, ובספרי "אמור להם שיהיו כולם שומעין", הרי זה דין מיוחד בברכת כהנים דצריך דיבור בפה דוקא, דצריך שיהיו כולם שומעין, אבל אי"ז תנאי בהדיבור דאינו מתייחס לחשומע.

אמנם לפי דברי הרא"ש חני"ל דכל מצוה דא"א לעשות ע"י שליח מברכין ב"ל", ו"על"י מברכין במצוה שאפשר לעשות ע"י שליח, לפי"ז יוקשה דברי המשיב דבר והאחרונים חני"ל דס"ל בברכת כהנים אפשר לצאת ע"י שומע כעונה, דלמה מברכין ברכת כהנים ב-"ל"י ולא ב-"על"י דשפיר אפשר לצאת ע"י אחר? [ושמעתי לתרץ דהגם דאפשר לצאת ע"י אחר, אמנם רק ע"י כהן אפשר לצאת, ולא ע"י אחר לגמרי, דהרי מ"מ מצות ברכת כהנים ניתנה לשבט כהונה, וחובה חיוב רק לאנשים פרטים ולא לכל ישראל ולכן מברכין ב-"ל"י הגם דאפשר לכהן אחד להוציא את חבירו, ועצ"ע בזה].

וע"י בריטבי"א סוכה ל"א דברכת כהנים "חיובא דכהן הוא", דהמצוה אינה רק על הכהנים לברך את ישראל, אולם ע"י בפ"י הראב"ד סוף תמיד (פי"ז מ"ב) דהביא בשם ס' המוקצעות לגבי כהן טמא המברך את ישראל הרי תפילתו על ישראל תועבה "ולא עוד אלא שאינו מוציא את ישראל ידי חובתו" (ובדברי החרדים חידועים כתב דגם לישראל חוה "מצוה", אבל לא חובה להם

להתברך וכו' ואכ"מ) הרי דפליגי הריטב"א והראב"ד אם איכא חובה לישראל להתברך בברכת כהנים. ולשיטת הראב"ד קשה לומר דמהני שומע כעונה, בברכת כהנים, דעיי עניית ושמיעת חכח, ייוציא ידי חובתן של ישראל". ועצ"ע.

* * *

ש ו נ ו ת

- - - -

תורות תלמידי הה"מ בספרי חסידות חב"ד - גליון [מאמר שמיני בסדרה]

הרב אלי' מטוסוב
- ברוקלין נ.י. -

הרה"צ ר' מנחם נחום מטשערנאביל

א] באוה"ת בראשית נד,א ז"ל: ועי' מזה במא"ע [=במאור עינים] בלקוטים דקמ"ט ע"א בד"ה יעקב אבינו לא מת פ"י לפתח חטאת לעשות פתח וכניסה אל החיכמה, חטאת רובץ, כי יתרון האור נמשך מהחושך כו'. ואפ"ל עיי' שנשמר מבחי' לפתח חטאת רובץ כו'.

ב] באוה"ת נח [כרך ג'] תרסב,ב: והנה עיי' שחיו מדברים שפה אחת בלח"ק חי' מסייע על ידיהם ונותנים כח בכוחותיהם למעלה חיו ג"כ הכוחות מתייחדים כ"כ בזח"מ [=בזהרי חכמה] שם, ועיין במא"ע בלקוטים דקנ"א ע"ב בענין טט בכתפי שתיים פת באפריקי שתיים.

ג] באוה"ת חיי"ש [כרך ד'] תשפ,א על מארז"ל עד אברהם לא הוה זקנה, כותב: ובאוה"מ [=אור המאיר] בדרוש ר"ה ד"ל ע"א כי שמע מהמגיד נייע להיות מדתו של אברהם אע"ה מדת החסד הכינו בשם אל ראשית התיקונים מיגת"ד עילאה וכשבא אברהם במדת החסד נתגלה בחי' אל, וזהו עד אברהם לא הוה זקנה כו', ועד"ז כי בסי' מאור עינים ס"פ חי' שרה בד"ה ואברהם זקן כו'. וממשיך שם באוה"ת לבאר זה.

וכן מובא בתורת שמואל סה"מ תרכ"ז ע" ל.

ד] באוה"ת תולדות דף תשצט, ב מביא פי' חר"מ אלשיך ע"פ אלה תולדות יצחק, וכתב: והנה עם היות דפח"ח אך סוף פירושו בענין ואלה מוסיף אינו נכון לומר ואלה מוסיף שגם מיצחק יצא זוהמא כדי שיצא יעקב נקי כו'... שהוא קצת לגנאי, אף שי"ל... עכ"ז נראה יותר כמו שפי' בזה הרב החסיד ר' נחום ז"ל בס' מאור עינים בענין ואלה תולדות הוא"ו מוסיף היינו שמוסיף ומרחיב גבול הקדושה ע"י הוצאות ובירור הניצוצות הקדושות מן הקליפה ומעלה אותן להכלל בקדושה וזהו מה שפירש"י ואלה תולדות כו' יעקב ועשו האמורים בפרשה דחיינו ע"י יעקב הוא מברר גם את בחי' עשו ומעלה ממנו ניצוצי הקדושה, ואיך יהי מעלה יובן עפ"י שבתוי"א בד"ה בשלח פרעה... ע"ש החמשך.

וכן מובא ענין זה בהמשך תער"ב ח"א ע' קצט: והנה במאור עינים פי' ואלה מוסיף שמוסיף ומרחיב מקום הקדושה והיינו ע"י הבירורים כו', ע"ש באריכות.

וכן בתער"ב ח"ג ע' א'שיד ז"ל: וכמ"ש במ"א בענין ואלה תולדות יצחק דו"ו מוסיף על ענין ראשון, ופי' הרה"צ מהר"נ ז"ל מטשערנאבל שמוסיף ומרחיב גבול הקדושה ע"י הוצאות ובירור הניצוצות הקדושות מן הקלי' ומעלה אותן להיכלל בקדושה כו', והיינו בחי' תוס' אורות שנמשך ע"י כו'. וממשיך שם בתער"ב: וכידוע שיש מה שבסוד שרש ובסוד תוס' כו'.

ה] באוה"ת ויקהל ע' ב'פו: לענין ויקהל משה... במאור עינים בליקוטים ד"מ ע"ב פי' שהקהיל העטרין עילאין כו'.

ו] באוה"ת שמיני ע' נ ז"ל: ועי' במאור עינים פי' מטות מענין לא יחל כו', והמכוון כי ע"י שנשיי' עלו במח' כו'.

ז] באוה"ת אחרי ע' רפט: וני' להעיר בענין המכנסים עדמ"ש בספר מאור עינים פי' בשלח בפי' הפסוק רפאות תהי לשרך הענין כי איתא פי' דסנהדרין שאמר המין מפלגא ולעילא כו' ונמצא באמת צריך אדם ליזהר שלא יהא ח"ו חלוק בחי' מפלגא ולתתא ג"כ, פי' שלא יהא פגם הברית ח"ו וזהו ע"י התורה ולכן נא' בה רפאות תהי לשרך שאפי' מהטבור ולמטה מרפא שיהי' שלם, עכ"ד. וממשיך באוה"ת: וההפרש בשרשו בין בחי' מפלגא ולעילא ובין בחי' מפלגא ולתתא כו'.

ועד"ז מובא באוה"ת נ"ך ע' תקנב: בספר מאור עינים להר"ן ז"ל פ' בשלח פ"י רפאות תחי לשריד, הענין כי שאל המין מפלגא דלעילה כו', והשיב לו כו', כמ"ש בגמ' ספ"ד דסנהדרין דף ל"ט, ונמצא באמת צריך תאדם לראות שלא יח"י מפלגא ולתתא, פ"י שלא יח"י פוגם בברית כו', וזהו רפאות תחי לשריד, שאפ"י מהטבור ולמטה ירפא שיח"י שלם עכ"ל, ודפח"ח, וביאור ענין זה יובן ממ"ש ע"פ ששים המה מלכות כו'.

ומובא ג"כ ענין זה בקצרה בלקו"ת נשא כד, א [אך שם בסתם שלא בשם ס' מאור עינים].

ח] באוה"ת אמור ע' קנא ז"ל: וגם י"ל שאעפ"י שחוא בח"י כלה נקי בתולה דצ"ל בכל יום יח"י בעיניך כחדשים ממש, חדשים לבקרים כי המחדש בכל יום מעי"ב, וע' באג"ה ס"י י"ד בענין אור חדש בר"ה, וכיון שכן גם כנסי"י נקי בתולה שהוא יחוד חדש בכל יום משא"כ תענוג תמידי אינו תענוג כ"כ במאו"ע פ' תשא ע"פ ככלותו לדבר אתו.

ט] באוה"ת אמור ע' שכד ז"ל: והיינו כמ"ש בביאור אלה מסעי שמהמדות יש יניקות החיצונים משא"כ בינה נקי עלמא דחירו והיינו כשהמדות כלולים בשכל אין מהם יניקה ולכן לא יחפוץ כסיל בתבונה כו', וע"כ יחיו תחלה שבעת ימים תחת אמו, וזהו ענין חג הסוכות כמ"ש בספר מאור עינים פ' האזינו.

י] באוה"ת במדבר חוספות (לפ' בהעלותך) ע' איתעח: וע' במאו"ע בליקוטי דקכ"ט, פי אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות היינו ששת ימי המעשה ויום השבת, ומול פני המנורה היינו יראה, זהו שתי שבתות כהלכתן, ואולי ר"ל יר"ע, מול פני י"ל [=יש לומר] שבת עלאה, לנגדו יאירו ז' הנרות ששת ימי המעשה ושבת תתאה.

יא] באוה"ת בלק ע' אינב מציין לספרי החסידות ע"פ אראנו ולא עתה, וגם למאור עינים. [החמשך בגליון הבא אי"ה].

לעילוי נשמת
הנערה לאה מינדל ע"ה
גערליצקי
נפטרה יום ד' כ"ט אדר ראשון
ה'תשנ"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

*

נדפס ע"י משפחתה שיחיו

לעילוי נשמת
הרה"ח התמים ר' ראובן ע"ה
בן הרה"ח התמים ר' משה זלמן ע"ה
קאמינצקי
נפטר יום ועש"ק ח' אדר ה'תשמ"ה

*

נדפס ע"י משפחתו שיחיו